

Голові спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02
в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
доктору наук державного управління, професору
Войтович Радмилі Василівні

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління Шпака Олега Анатолійовича дисертаційну роботу Гаєвського Ігоря Володимировича на тему «Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в умовах сталого розвитку», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами. На сучасному етапі розвитку світ переживає глибоку соціальнокультурну катастрофу, пов'язану із втратою єдиної загальнолюдської перспективи внаслідок загострення економічних, соціальних та екологічних проблем в глобальному масштабі. Доцільність розвитку, в центрі якого стоїть лише матеріальне виробництво, все більше ставиться під сумнів, що обумовлює необхідність зміни всієї парадигми – від ідеології накопичення матеріального багатства на землі до ідеології «розумної достатності», від ідеології конкуренції до ідеології взаємодопомоги. Це обумовило потребу фундаментальних досліджень характеру економічних відносин в умовах глобалізації, в результаті чого об'єктивно виникла парадигма суспільства сталого розвитку. На конференції у Ріо-де-Жанейро 1992 року міжнародною науковою спільнотою було задекларовано, а у 2012 – підтверджено тезу про те, що сталий розвиток світу, держав та регіонів має будуватися на трьох рівнозначних компонентах:

екологічному, соціальному та економічному. Проте, враховуючи різний рівень розвитку держав світу, їм надається право самостійно визначати пріоритетну складову у процесі розвитку. Зважаючи на те, що турбота про людей визнана ООН центральним орієнтиром сталого розвитку, закономірним є той факт, що в Україні більшість офіційних документів з розвитку різного рівня містять у своїй назві словосполучення «соціально-економічний», що визначає пріоритетну роль економічних та соціальних інтересів у порівнянні з екологічною складовою. Навіть поняття «екологічна безпека» у вітчизняному законодавстві більше зорієнтоване на інтереси людини, ніж природної складової. Актуальність досліджуваного питання полягає у необхідності переорієнтації акцентів розвитку з інтересів людини на природну складову нашого буття, частиною якої ми є і завдяки якій існуємо. Адже, як показало дослідження вітчизняної нормативної бази у сфері нормування антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, більшість нормативів розраховані медичними науковими установами, що ще раз доводить антропоцентричну спрямованість нашого розвитку.

У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи І.В. Гаєвського є актуальною і своєчасною, відповідає вимогам сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені: професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних;

відповідності предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 25.00.02 «Механізми державного управління»: достатньою географією та великою кількістю напрямів в апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дозволяє визнати, що мету дослідження виконано. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження екологічної політики держави в умовах сталого розвитку» ідентифіковано поняття «екологія», «екологічна політика» та «сталий розвиток» у контексті дослідницьких підходів, розкрито їх сутність, основні концепції та підходи, охарактеризовано вплив сталого розвитку на становлення екологічної політики держави в сучасних умовах суспільного розвитку.

Зокрема, проаналізовано екологію як предмет наукового дискурсу в контексті міждисциплінарних дослідницьких підходів, розкрито її сутність як: науки, яка вивчає основні закономірності взаємин організмів і умов середовища, характеризує гностичний зв'язок та взаємозв'язок між людиною та природою, що розширює дисциплінарний простір для її дослідження та забезпечення предметного розвитку; наведено періодизацію її розвитку: 1) зародження і становлення екології як науки (до 1960-х років); 2) оформлення екології в самостійну галузь знань (після 1960-х до 1990-х років); 3) перетворення екології в комплексну науку (1990-ті роки – до теперішнього часу); розкрито лінійну структуру екології, яка базується на її інтегративному, міждисциплінарному характері; наведено її прикладний зміст як синтетичної дисципліни, яка розробляє механізми забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього

середовища; конкретизовано екологізацію природних, технічних і гуманітарних наук, що призвело до виникнення нових напрямків наукового знання (інженерна екологія, геоекологія, математична екологія, сільськогосподарська екологія, космічна екологія); сформульовано стратегічне завдання сучасної екології, яке полягає у гармонізації взаємовідносин суспільства й природи; розроблено практичні рекомендації, спрямовані на оздоровлення та підтримку належної якості природного середовища.

Заслуговує на увагу конкретизація впливу сталого розвитку на становлення екологічної політики держави, який характеризує процесуальну характеристику доцільних безперервних незворотних та закономірних змін у певному часово-просторовому вимірі, які слугують досягненню якісно нового, більш досконалого стану функціонування соціальної системи, передбачаючи підвищення якості життя населення, впровадження високих економічних стандартів; систематизовано фактори впливу: стимулювання економічного розвитку, землекористування, запобігання подальшій деградації навколишнього середовища, подолання незадовільних умов проживання людей.

Удругому розділі “Реалізація екологічної політики держави в умовах переходу до сталого розвитку: сутність, функції, моделі” досліджено екологічну політику держави як засіб переходу до екологічно сталого розвитку, екологічні функції та моделі політики держави; екологізацію державної політики як структурно-функціональний атрибут переходу до сталого розвитку, реалізацію глобальної екологічної політики в умовах переходу до сталого розвитку.

Вдалими є розроблені основні моделі політики держави в умовах переходу до сталого розвитку, серед яких: актуально-ресурсна (характеризує політику ресурсних держав, які володіють значними природно-ресурсними запасами й стикаються з гострими екологічними проблемами); споживацька (утилітарна) (характеризує детермінований взаємозв'язок реалізації

екологічної політики й комплексу реальних екологічних потреб суспільства (екологічні блага та екологічні послуги); громадсько-партнерська (передбачає залучення до процесів реалізації екологічної політики паритетних суб'єктів її реалізації); формально-інституційна (характеризує мінімізацію норм екологічного законодавства та представницьких інститутів, що у такий спосіб розширює функціональний простір для діяльності бізнес-структур, екологічної громадськості).

У третьому розділі «Механізми оптимізації екологічної політики України в умовах переходу до сталого розвитку» проаналізовано екологічну політику України, її нормативно-правове забезпечення як оптимізаційний механізм її реалізації в умовах сталого розвитку, класифіковано основні механізми та оптимізаційні прийоми забезпечення переходу України до умов сталого економічного розвитку.

Заслужують на увагу розроблені оптимізаційні пріоритети реалізації державної екологічної політики України в умовах переходу до умов сталого розвитку, які базуються на традиційній шкалі забезпечення її результативності, яка передбачає врахування витрат, вигід та ризиків, серед яких: екологічна модернізація та екологічна безпека; розроблено критерії (врахування взаємозалежності природоохоронних, соціальних та виробничих параметрів функціонування екологічної системи; багатоваріантність рішень, що забезпечують виконання екологічних вимог; врахування специфіки регіональних особливостей екологічної системи), які характеризують гностичну необхідність запровадження оптимізаційної практики забезпечення стратегічного екологічного розвитку України, встановлюючи відповідний гомеостатичний баланс екологічної сталості в державі (оптимальне природокористування та недопущення техногенного руйнування природного середовища); доведено оптимізаційні пріоритети державної екологічної політики України, які мають чітко корелюватись з екологічними критеріями оптимальності функціонування екологічної системи держави (економічний оптимум забруднення; максимально

можливий обсяг зниження викидів; мінімізація екологічного ризику; оптимальний характер і структура виробництва економічних благ і послуг).

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що кандидатська дисертація Гаєвського Ігоря Володимировича на тему «Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в умовах сталого розвитку» є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має постульовану саме автором науково-теоретичну та практичну цінність.

Теоретична значущість роботи полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей застосування механізмів участі громадських об'єднань у формуванні публічної політики в Україні.

Практична значущість одержаних результатів полягає у використанні науково-методологічних узагальнень та практичних рекомендацій автора у практичній діяльності органів виконавчої влади, а також у навчальному процесі.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях, оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в 11 наукових працях, у тому числі: 6 статей, опублікованих у фахових виданнях з державного управління, 1 публікація в іноземному фаховому виданні та 6 тез у матеріалах науково-практичних конференцій

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження «Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в умовах сталого розвитку» виконано на високому науково-теоретичному рівні. Водночас, оскільки окремі його положення є

дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, слід зробити певні уточнення, застереження та рекомендації з метою дальшого вдосконалення досліджуваної проблематики.

1. У підрозділі 1.1 «Екологія як предмет наукового дискурсу» автор наводить гностичні завдання, які має вирішити екологічна наука для досягнення відповідних цілей розвитку людства, запропоновані Ч. Елтоном (с. 17). Однак, у роботі відсутня авторська думка щодо найбільш важливих завдань саме на сьогоднішній день.

2. У підрозділі У підрозділі 1.1 «Екологія як предмет наукового дискурсу» автор наводить напрямки аналізу побудови системи законів та правил теоретичної екології (с. 19). При цьому автору було б доцільно зробити акцент на найбільш важливому напрямку, якому на сьогоднішній день приділяється найбільш уваги у науковому середовищі.

3. У підрозділі 1.2. «Екологічна політика держави: сутність, основні концепції та підходи» автор наводить ряддеградаційних факторів, що негативно впливають на стан природного середовища (с. 28-29). Які з цих факторів здійснюють найбільший вплив на розвиток екологічної науки?

4. У підрозділі 2.1 «Екологічна політика держави як засіб переходу до екологічно сталого розвитку» автор наводить умови, необхідні для забезпечення успішності переходу до сталого розвитку (с. 65). У роботі не вказано, чому саме ці умови є першочерговими у процесі забезпечення сталого розвитку.

У той же час слід відзначити, що зазначені дискусійні положення дисертаційної роботи жодною мірою не знижують загальної наукової і практичної цінності дослідження і не впливають на позитивну оцінку дисертації І.В. Гаєвського.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота Гаєвського Ігоря Володимировича на тему «Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в

умовах сталого розвитку» виконана на високому теоретичному рівні, є самостійною, завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують складне, багатоаспектне й актуальне для теорії та практики державного управління наукове завдання щодо науково-теоретичного обґрунтування механізмів формування та реалізації державної екологічної політики в умовах сталого розвитку. Зміст дисертаційної роботи в загальному вигляді відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення задач дослідження. Оформлення дисертації та автореферату відповідає вимогам нормативних документів МОН України, які встановлені для відповідного типу кваліфікаційних робіт.

Таким чином, за формальними та змістовими ознаками виконана дисертація відповідає вимогам п.п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Гаєвський Ігор Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Керівник секретаріату Чернігівської

територіальної організації

Політичної партії «Європейська Солідарність»

кандидат наук з державного управління

О.А. ШПАК